

A man in a dark suit and glasses is walking from left to right across a paved area. Behind him is a large mural of a white horse with flowing mane and tail, painted on a dark grey wall. The horse is depicted in a dynamic, almost ethereal style with fine lines and some stippling. The man is smiling slightly and looking towards the mural.

TOPMAN JÖRG SIMON
VAN BERLINER
WASSERBETRIEBE:

**‘VAN HET
AMSTERDAMSE
RAINPROOF
KUNNEN WE
ECHT IETS
LEREN’**

Tekst Kees Jan van Kesteren
Fotografie Karin Koppers

'We hebben de afgelopen jaren onze sporen wel verdiend als energiebewust bedrijf'

Berliner Wasserbetriebe is het grootste waterbedrijf in West-Europa. Het heeft van het stadsbestuur de taak gekregen om van Berlijn een energieneutrale stad te maken. Topman Jörg Simon zal hier in het najaar bij de International Water Week in Amsterdam over vertellen. In zijn kantoor met uitzicht op de Spree blikt hij met H₂O vooruit.

Elk verhaal over Berlijn begint in het verleden. Zo ook dat over water. Dat kan niet anders in een stad waar de sporen van de twintigste eeuw meer dan elders zichtbaar en voelbaar zijn geweest. Na de val van de Berlijnse muur in 1989 en de hereniging van Duitsland een jaar later, werden de waterbedrijven van Oost- en West-Berlijn samengevoegd. Daarvoor moesten niet alleen culturele verschillen worden overwonnen, ook dienden er economische en technische bruggen te worden geslagen. "Het heeft een groot stempel gedrukt op ons bedrijf," zegt Jörg Simon, CEO van de Berliner Wasserbetriebe.

Het Berlijnse waterbedrijf is het grootste waterbedrijf in West-Europa. Het maakt en levert niet alleen het drinkwater voor de Duitse hoofdstad, het verwerkt tevens regenwater en verzamelt en zuivert het afvalwater. Via het in 2014 opgerichte zusterbedrijf, de Berliner Stadtwerke, begeeft het zich ook op de energiemarkt. Het nieuwe stadsbestuur van Berlijn stelt daarvoor honderd miljoen euro beschikbaar.

Daarmee is het waterbedrijf nadrukkelijk bezig met de uitdaging van de toekomst, de Energiewende, terwijl het de gevolgen van Die Wende in 1989 nog maar nauwelijks te boven is. Na de samenvoeging had de Berliner Wasserbetriebe in een keer te veel mensen in dienst, kreeg het de slecht onderhouden Oost-Berlijnse waterleidingen en waterzuiveringsinstallaties in beheer en zag het bedrijf het waterverbruik in de stad met veertig procent dalen. Deels omdat veel industrie uit het oosten van de stad verdween. "Maar vooral omdat de Oost-Berlijners plotseling moesten gaan betalen voor hun water. Die gingen dus veel bewuster met hun water om. Dat zorgde wel voor problemen. Het leidingnet, zowel voor drink- als voor afvalwater, was veel te groot geworden," vertelt Simon.

Tussen 1993 en 1997 investeerde de Berliner Wasserbetriebe tot 700 miljoen euro per jaar om het stedelijk waterbeheer op het gewenste peil te krijgen. De stad Berlijn worstelde, ook toen al, met een grote schuldenlast en dat was een belangrijke reden om het waterbedrijf in 1999 gedeeltelijk te privatiseren. Berlijn verkocht 49,9 procent van de aandelen aan de energiebedrijven RWE en Veolia. Ze kreeg daar 1,7 miljard euro voor.

Die privatisering viel niet goed bij de inwoners van Berlijn, zeker niet toen de waterprijzen stegen. In een referendum in 2011 stemde 98 procent van de inwoners voor terugkoop, wat >

in 2013 gebeurde. Jörg Simon, die in 1999 vanuit Veolia de leiding bij de Berliner Wasserbetriebe kreeg, denkt niet dat het proces van verkopen en terugkopen voor niks is geweest. “De stad zag in verkoop een mogelijkheid geld te verdienen. Daarbij had het waterbedrijf behoefte aan operationele impulsen en de externe partijen boden toegang tot nieuwe expertise.”

Op de energiemarkt is nu iets vergelijkbaars aan de hand. Berlijn, bestuurd door een coalitie van sociaal-democraten, groenen en socialisten, wil het in de jaren negentig gepri-vatiseerde stroom- en gasnet weer onder stedelijk beheer krijgen. Dit met het doel energie goedkoper en duurzamer te leveren. Dat besluit leidt tot de nodige juridische procedures, omdat de huidige beheerders van het stroom- en gasnet zich verzetten tegen overname. Maar Berlijn volgt ook een tweede spoor om de energiemarkt duurzamer te maken. Het vorige stadsbestuur had al besloten een eigen energiebedrijf op te richten, de Berliner Stadtwerke.

‘Decentrale energievoorziening is de sleutel om de Energiewende te laten slagen’

Deze volledige dochter van de Berliner Wasserbetriebe kreeg in eerste instantie nog bescheiden doelstellingen mee, maar de huidige coalitie wil het energiebedrijf uitbouwen tot een stimulerende factor bij de transitie naar een klimaatneutrale stad in 2030. Simon is niet verbaasd dat de stad het eigen energiebedrijf bij de Berliner Wasserbetriebe onderbracht. “Via ons kan de stad zelf de regie nemen op de energiemarkt. Dat is met commerciële partners niet of veel minder mogelijk. Ook afhankelijk van de uitkomst van de rechtszaken over het bezit en beheer van de gas- en stroomnetten, zal de politiek moeten kiezen of de Stadtwerke onder ons blijft vallen of in een andere vorm verder gaat.”

ENERGIEBEWUST BEDRIJF

Simon kan nog wel een reden bedenken waarom de Berliner Wasserbetriebe de Berlijnse Energiewende mag stimuleren. “We hebben de afgelopen jaren onze sporen wel verdiend als energiebewust bedrijf.” Hoewel het Berlijnse waterbedrijf jaarlijks evenveel energie gebruikt als een stad met circa 280.000 inwoners, wekt het een aanzienlijk deel van de benodigde energie zelf op in de waterzuiveringsinstallaties. “Onze waterzuiveringsinstallaties draaien voor zeventig procent op duurzame energie die we zelf opwekken, met windmolens en door slib om te zetten in biogas. We werken er hard aan om energiezuinig te werken en streven ernaar zo snel mogelijk zelfvoorzienend te zijn.”

Sinds 1990 reduceerde de Berliner Wasserbetriebe de CO²-uitstoot van 300.000 ton tot 125.000 ton. Met het stadsbestuur is afgesproken dat het waterbedrijf tot 2025 jaarlijks 14.000 ton minder CO² uit zal stoten. “In de jaren na 1990 konden we grote klappers maken omdat de stad minder water nodig had. Zo eerlijk moet je zijn. Nu zullen we vele kleine stapjes moeten zetten om besparingen te realiseren. We investeren bijvoorbeeld in elektrische auto’s voor ons wagenpark en kijken of we voertuigen kunnen poolen met andere stedelijke diensten.”

Simon is zelf niet betrokken bij de dagelijkse leiding van het energiebedrijf Berliner Stadtwerke, maar wel verantwoordelijk voor de strategie. Hij gelooft dat het energiebedrijf een belangrijke speler kan worden in de energietransitie door decentrale initiatieven te ontplooiën en te stimuleren. “Op het platteland is het makkelijk. In Beieren en Saksen staan veel windmolens en heeft iedereen wel een zonnepaneel op het dak. In een stedelijke omgeving is dat allemaal veel moeilijker. Terwijl er wel een enorme winst te behalen is door in de stad zelf energie op te wekken.”

DECENTRALE ENERGIEVOORZIENING

Daarom wil de Stadtwerke met de zes grote Berlijnse woningbouwmaatschappijen, die samen een kleine 400.000 woningen bezitten, contracten afsluiten om zonnepanelen te bouwen en wijkverwarmingscentrales te bouwen. “Natuurlijk is centrale planning noodzakelijk, maar wat mij betreft is een decentrale energievoorziening, zoals via de woningbouwmaatschappijen, de sleutel om de Energiewende te laten slagen. Het stadsbestuur heeft ons de komende jaren 100 miljoen euro in het vooruitzicht gesteld om die ambities te realiseren. De politieke wil is er, maar politiek en overheidsinstellingen kunnen het niet alleen. We zullen het samen met architecten en aannemers moeten doen.”

Het maken en beheren van drinkwater en het verwerken van afvalwater blijven de kerntaken van elk waterbedrijf, zegt Simon. Voor haar drinkwater is Berlijn afhankelijk van twee langzaam stromende rivieren: de Spree en de Havel. “Door de Spree stroomt soms maar 10 m³ water per seconde, bij Keulen stroomt er honderd keer zoveel door de Rijn.”

De stad Berlijn groeit snel in inwonertal en de rivier de Spree wordt met enige regelmaat bedreigd door lage waterstanden. Brengt dat de toekomstige drinkwatervoorziening in de Duitse miljoenenstad in gevaar? Simon verwacht geen problemen. “We werken op dit moment aan de prognoses tot 2070, maar zowel kwantitatief als kwalitatief staan we er goed voor.”

WIE IS JÖRG SIMON?

Jörg Simon (1962) is sinds 1999 CEO van de Berliner Wasserbetriebe. Zijn termijn als Vorstandsvorsitzende loopt tot 2021. Voor zijn komst naar Berlijn was hij directeur Duitsland van Veolia Wasser en directeur van waterbeheerder Oewa in Leipzig. Hij studeerde Werktuigbouwkunde en Bedrijfskunde aan de Technische Universiteit Aken. Simon is getrouwd en heeft drie dochters.

‘In 2024 zullen we 390.000 kubieke meter aan waterberging hebben’

Om de kwaliteit van het drinkwater te blijven garanderen, heeft de Berliner Wasserbetriebe een tot 2021 lopend investeringsprogramma van 2,1 miljard euro opgezet. Er wordt geïnvesteerd in zowel drink- als afvalwaterzuiveringsinstallaties. “Ten zuiden van Berlijn zijn veel, al dan niet stilgelegde, mijnen. De effecten daarvan zien we terug in het water, uit die gebieden stroomt sulfaathoudend water in de Spree. Maar we houden drinkwater schoon. We zitten ruim onder alle kritische waarden. We investeren om dat zo te houden en om te voldoen aan de eisen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), bijvoorbeeld op het gebied van fosfor.”

WATERRESERVOIRS

In het centrum van Berlijn ligt bijna 2.000 kilometer gemengd riool. Bij extreme regenval is het niet in staat dat water te verwerken en stroomt het over. Dat gebeurde in juni nog toen Berlijn werd getroffen door een enorme hoosbui. Simon: “Een deel van de 2,1 miljard euro investeren we in de berging van regenwater. In 2024 zullen we 390.000 kubieke meter aan waterreservoirs hebben.” Die berging is niet genoeg voor buitensporige neerslag zoals in juni. “Maar extreme weersomstandigheden als eind juni komen gemiddeld een keer per honderd jaar voor. Het is economisch en technisch geen zinvolle investering om waterreservoirs aan te leggen die dat aan zouden kunnen.”

In de strijd tegen extreme regenval verwacht Simon meer van decentrale oplossingen. “Als het riool het water niet meer kan verwerken, waarom zou je het dan niet naar voet-

balvelden of parken leiden? Dat leidt tot tijdelijke ongemakken, maar een week later kan er gewoon weer een wedstrijd gespeeld worden.”

Om antwoorden te vinden op klimaat-, water-, en energievragen zoekt Simon ook graag over de grens. Recent kwam het Amsterdamse waterbedrijf Waternet op bezoek. De Berliner Wasserbetriebe en Waternet zoeken nu manieren om de samenwerking structureel vorm te geven. “Waterbedrijven zijn sowieso geen concurrenten van elkaar en we staan allemaal voor dezelfde uitdagingen. Dus als ik een idee uit Amsterdam kan gebruiken voor Berlijn, zal ik het niet laten. Neem het Amsterdamse project Rainproof, waarin overheden, kennisinstellingen, bewoners en bedrijven samen oplossingen proberen te vinden. Daar kunnen we echt iets van leren.” |

LEZING OP AIWW

Jorg Simon is lid van het programma comité van de Amsterdam International Water Week Conference die tijdens de AIWW op dinsdag 31 oktober en woensdag 1 november wordt gehouden. Simon zal tijdens de conferentie een lezing geven over het waterbeheer in Berlijn. Meer info op: www.internationalwaterweek.com

